

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.2.24](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.2.24)

УДК 35.071.6

*В. Ф. Загурська-Антонюк,
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри економічної безпеки, публічного
управління та адміністрування, Житомирський державний технологічний університет*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

*Viktorii Zahurska-Antoniuk
PhD in Political Sciences, associate professor, Zhytomyr State Technological University*

CURRENT TENDENCES IN DECENTRALIZATION OF THE STATE AUTHORITY AND THEIR REALIZATION IN UKRAINE

У статті здійснюється аналіз децентралізації державної влади, тенденцій та досвіду цього процесу в світі, а також їх використання у сучасній українській державі. У всі часи належне функціонування кожної зі сфер діяльності суспільства забезпечувалось самоорганізацією громадян. Тому проблема децентралізації влади є досить актуальною і дискусійною на сьогодні. На основі зарубіжного досвіду ефективність взаємозв'язків між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування залежить від раціонального розподілу повноважень і відповідальності між цими структурами. Також у статті розглянуто поняття децентралізації та деконцентрації державної влади. Проаналізовано спільні риси децентралізації та деконцентрації. Подано раціональну модель децентралізації влади та напрямки здійснення процесів децентралізації та деконцентрації державної влади в українських реаліях.

The article analyses power decentralization and local government reformation issues in Ukraine as well as abroad. Due to the situation in Ukraine, power decentralization problem is an extremely important issue. The notion of decentralization is mentioned in the Constitution of Ukraine, art.132, which states that the territorial structure of Ukraine is based on its territorial integrity, state powercentralization and decentralization principles. Powerde centralization in Ukraine is currently of a major priority for new governors. Despite the experience of successful power decentralization implementation in the European Union this issue remains a challenge in Ukraine. Local self-government is one of the fundamental principles of modern democratic system, which is the embodiment of people's power in a specific manner and at the appropriate level. At the same time, local government is a form of public authority, implemented by local communities and formed by them.

It has a special facility of local issues and is based on a specific type of property – local (municipal) property. The features mentioned above characterize local government specific nature and determineit specular place instate public power. It is important to be aware of political centralization for democracy consequences as under such circumstances the activities of all government in society depends solely on the will of the state, and all government institutions in the country become subordinate. Although, a democratic state tries to involve the public in the exercise of public functions to satisfy modern citizens' needs. Within the framework of democratic system, which we strongly believe in, local issues may not be appropriately and efficiently solved through the

center of government officials in the field, and especially by supporting and revitalizing communities. Hence, local government as the level of public authorities is significant as it is closer to citizens, and the refore is more experienced dealing with local communities residents' daily challenges. Consequently, it can better provide population with a wide range of public services: social, domestic, commercial, cultural, educational and others. The refore, nowadays power decentralization is an urgent issue that needs to be resolved through research, analysis and implementation (including local authorities' national traditions) of local government developed system experience.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій; деконцентрація; держава; державна влада; децентралізація; місцеве самоврядування; повноваження; регіональний розвиток; ресурси.

Keywords: power decentralization reform; socio-economic development; economic growth areas; territorial communities; local self-government system; authority; resources; administrative and territorial structure; territories development.

Постановка проблеми. Сучасні умови глобального світу та тенденції, під впливом яких перебуває Україна, висувають перед нею цілу низку проблем та завдань, що потребують динамічного вирішення. Одним з напрямів державного та регіонального управління є децентралізація влади та формування нового формату балансу відносин між центральними органами управління держави та новоутвореними органами територіального управління. Враховуючи позитивний світовий досвід децентралізованого управління на державному та регіональному рівнях, необхідно відзначити цілий ряд об'єктивних та суб'єктивних проблем, які виникають під час перехідного періоду. Дослідження сучасного стану процесу децентралізації в Україні показує, що виникає ряд проблем, які потребують комплексного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам у сфері децентралізації державної влади присвячено наукові дослідження цілого ряду вітчизняних та закордонних вчених: О. Бабич [1], О. Батанов [2], М. Багмет [3], М. Будник [6], В. Авер'янов [11], І. Грицяк [8, 9], А. Інгудіна [12], В. Оутса [9]; В. Карнаух [14], Д. Кінга [12], А. Коваленко [15], Р. Колишко [16], В. Рильська [19] та ін. Однак необхідно зазначити, що дана проблематика потребує ще уваги науковців та державних діячів внаслідок значної неврегульованості її в українських реаліях. До того ж, особливої уваги потребує розмежування понять децентралізації та деконцентрації влади, які вивчали і аналізували такі науковці як: В. Борденюк [4], Г. Бребан [5], М. Будник [6], Ж. Ведель [7], І. Грицяк [10], В. Авер'янов [11], О. Бориславська [12], Л. Івлєєва [13], А. Коваленко [15], Р. Колишко [16], А. Матвієнко [17], С. Махина [18], І. Трофимова [20], В. Храмов [21], І. Цурканова [22] та інші.

Формулювання цілей статті. Основною метою даної статті є аналіз існуючих проблем у процесі децентралізації державної влади в Україні та пошук шляхів їх вирішення, спираючись на сучасний світовий досвід. Також важливо надати загальну характеристику реформі децентралізації в Україні та її взаємозв'язку з іншими реформами у країні, провести поточний моніторинг реалізації реформи децентралізації.

Виклад основного матеріалу. Виникнення теорії децентралізації державної влади припадає на кінець XVI ст. Цей період ознаменувався пошуком найкращої форми організації державного устрою та побудови системи зв'язків між його складовими у країнах західної Європи. Основоположниками теорії щодо децентралізованого державного устрою вважаються Ж. Боден та Й. Альтузіус. Перший розвинув теорію суверенної монолітної держави, а другий, на протигагу опоненту, висунув теорію федеральної державної організації [5, с. 87].

У сучасних реаліях процес децентралізації функцій між центральними і місцевими державними органами є надзвичайно складним. Він стосується аспектів фінансів, адміністрації, контролю, регулювання, звітності та підзвітності, які фактично є елементами взаємин між різними рівнями державної влади. Окрім того, здійснення децентралізації, на жаль, проходить не дуже рівномірно. Не зважаючи на спільні зусилля політичних й економічних чинників, які породжують потребу в децентралізації, нерідко між реальним станом і цілями існує дисбаланс, причиною якого може бути як політичне управління, так і законодавче регулювання [6].

Також слід розглянути та розмежувати поняття «децентралізації» та «деконцентрації». Як відомо, процес децентралізації ґрунтується на розмежуванні повноважень між центральними та місцевими органами держави (органам самоврядування) низки компетенцій, які до цього здійснювалися державою. Фактично, децентралізація – це процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру з метою оптимізації та підвищення ефективності управління суспільно важливими справами, найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів [13].

Децентралізація є доволі складним поняттям, яке можна розкривати через його вплив на: адміністративно-територіальний устрій держави, систему органів публічної адміністрації, розподіл між ними функцій, повноважень та фінансових ресурсів. Проблематика децентралізації як одного із засобів підвищення

ефективності функціонування публічної влади вже впродовж тривалого часу перебуває в полі зору вітчизняних науковців та експертів. Це зумовлено, зокрема, успішною реалізацією засади децентралізації у практиці більшості держав Європейського Союзу. Децентралізація означає такий спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість із них передається з рівня центральних органів на рівень нижчий і стає власним завданням та повноваженням органів нижчого рівня [12, с.45]. Система взаємовідносин органів місцевого самоврядування та органів державної влади пов'язана з деконцентрацією і децентралізацією. На ефективність функціонування місцевої системи управління впливає зв'язок децентралізації та деконцентрації влади, співвідношення функцій та компетенції органів влади, їх розподіл за функціональними та галузевими принципами [13].

Аналіз понять «децентралізація» та «деконцентрація» дає можливість використовувати їх у різних значеннях. І. Грицяк зазначає, що «останніми десятиліттями у країнах сучасного світу значно посилюлися процеси децентралізації і деконцентрації державної влади. Справжня децентралізація передбачає, насамперед, передачу повноважень центральній владі непередставницьким органам місцевої влади (наприклад, генеральним і муніципальним радам у Франції), а представникам центральній виконавчій владі на місцях (префектам)» [20].

На думку французьких адміністративістів, близьким, але не тотожним за змістом до децентралізації є поняття деконцентрації влади, оскільки деконцентрація – це лише «техніка управління» [13], що означає розподіл виконання функцій держави всередині самої системи органів виконавчої влади, а децентралізація ж відповідно передбачає передачу управління справами органам, що володіють певною незалежністю щодо центральної влади.

Що стосується розуміння змісту поняття децентралізації у роботах вітчизняних дослідників, то єдності поглядів не прослідковується. Однак, доцільно зазначити, що «у загальному вигляді суть децентралізації полягає в тому, що функції та повноваження щодо здійснення єдиної державної влади, яка первісно належить народові, розподіляється між відповідними органами державної влади, з одного боку, та органами державної влади і органами місцевого самоврядування, з іншого. У першому випадку йдеться про розподіл функцій і повноважень щодо здійснення єдиної державної влади, насамперед, між вищими органами держави, що відображається у принципі поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову. Такий спосіб децентралізації державної влади, відображаючи принципи взаємовідносин парламенту, глави держави та уряду, охоплюється, як відомо, поняттям форми державного правління» [17, с.11].

Всі типи децентралізації є взаємопов'язаними, доповнюють один одного, підсилюють загальну тенденцію. Ефективна децентралізація неможлива без реального самоврядування нижніх рівнів влади і демократії як способу здійснення влади. А. Коваленко вважає, що сутність децентралізації полягає у тому, що «політико-правові елементи взаємовідносин громади і держави утворюють особливий правовий режим, що надає місцевим органам самостійність і ієрархічну незалежність від органів, як державного управління, так і самоврядування» [15, с.3].

Тому децентралізація – це не одноразова передача владних повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування, а як комплексний процес, що включає у себе такі елементи, як питання спроможності органів державної влади передати, а органів місцевого самоврядування – отримати і ефективно розпорядитися владними повноваженнями; визначення обсягу повноважень; механізм взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування; питання адміністративно-територіальної реформи тощо. Децентралізацію публічної влади розуміють як процес перерозподілу владних повноважень та обсягів компетенції між центральним та місцевими рівнями організації публічної влади зі зміщенням акценту виконання на місцях у частині здійснення заделегованих і гарантованих державою функцій [18, с.28].

Децентралізація державного (публічного) управління є складним та комплексним поняттям. У найзагальнішому сенсі можна стверджувати, що децентралізація в правовій демократичній державі – це передача певного обсягу владних повноважень компетентними суб'єктами управлінського впливу іншим структурним одиницям, наділеним необхідними правами, обов'язками та ресурсами. Кінцевою метою такого перерозподілу управлінських функцій є можливість прийняття різних оптимальних управлінських рішень на державному, регіональному та місцевому рівнях. Децентралізація, як і інші форми «розподілу» державної влади, означає, з-поміж іншого, усунення монополізму державного управління з системи суспільних відносин. Автори одного з політологічних словників пропонують таке розуміння сутності поняття «державне управління»: це «одна з форм діяльності держави, яка виражається у реалізації законів, в організації суспільних відносин з метою забезпечення державних інтересів і політики, яку проводить держава» [22]. Децентралізація – процес розширення та зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру.

За І. Грицяком, децентралізація державного управління – це «діяльність незалежного місцевого самоврядування в результаті передачі їм повноважень держави». Передача повноважень у цьому випадку розглядається не як делегування, а як перетворення державних повноважень на самоуправлінські, що, очевидно, дає можливість розгляду різних видів влади місцевого самоврядування і державної влади. При цьому І. Грицяк зауважує: «Якщо процеси деконцентрації поширюються лише на державну виконавчу владу на місцях, то децентралізаційна діяльність своїм об'єктом має сферу місцевого самоврядування» [8, с. 213].

Децентралізація влади – це передача прав прийняття рішень між центральними органами влади і місцевим самоврядуванням. Тоді, коли деконцентрація означає передачу права приймати рішення органам, які не підпорядковані центральним органам влади і яких обирають зацікавлені громадяни. На нашу думку, доцільно погодитися з Г. Бребаном, який вважав, що «децентралізація та деконцентрація є двома різними видами переміщення повноважень з центру на місця» [5, с. 87]. Спільною ознакою деконцентрації та

децентралізації є те, що право приймати ключові рішення у регіонах або на місцях відбираються від центральних органів державної влади і передаються для виконання на місцях.

Слід зазначити, що тривалий час обговорюються переваги і недоліки централізації та децентралізації. Західні вчені виокремлюють дві протилежні моделі, які описують відносини всередині держави, — моделі партнерства і посередництва. Вибір конкретної моделі зумовлений перш за все історією виникнення держави. Наприклад, держави, що були утворені шляхом об'єднання окремих спільнот для взаємної допомоги захисту (зокрема, Швейцарія, Нідерланди, Англія), тяжіють до моделі партнерства. Для такої моделі характерне розуміння місцевої влади як обмеженого самовиразу спільноти, як механізму досягнення інтересів громадян окремої місцевості. А це, у свою чергу, потребує доступності місцевої влади для кожного громадянина, тобто велику кількість місцевих спілок – понад 3 тисячі муніципалітетів у Швейцарії або більш ніж 80 тисяч місцевих органів влади у США.

Проте переважна більшість країн історично сформувалися не шляхом добровільного об'єднання автономних спільнот, а пройшли тривалий час будівництва, яке супроводжувалося використанням авторитарних методів управління. Це стосується майже всіх країн третього світу, які перебували під пануванням колоніальної влади або ж мали сильних монархів (наприклад, Ефіопія, Таїланд). Тому в цих державах місцева влада, як правило, розглядалася як підпорядкований посередник, а всі важливі сфери соціальних відносин контролював центр, значно обмежуючи функції місцевої влади. Прихильники такої моделі стверджували, що тільки держава може бути гарантом соціально-економічної стабільності, лише вона може захистити громадян від марнотратства і обмеженості місцевого управління. Тому всередині минулого століття тема децентралізації була чи не найбільш актуальною політико-правовою темою у світі. Щодо країн пострадянського простору, а також країн Східної Європи, цей процес розпочався тільки на початку 90-х рр. Однак, на сучасному етапі можна відзначити значний прогрес названих держав (наприклад, Польщі) щодо демократизації та децентралізації державної системи та про досягнення: створення оптимальної системи територіального устрою; реформування органів державної влади та створення ефективного місцевого самоврядування; підвищення якості надання публічних послуг; покращення місцевої інфраструктури тощо.

Оскільки Україна належить до посттоталітарної системи, питання децентралізації державної влади та формування місцевого самоврядування є вкрай важливі на даному етапі. Проте для українського суспільства не завжди зрозумілими є зміст таких понять, як «централізація» і «децентралізація», «концентрація» і «деконцентрація», не визначеними залишаються їх відмінності. У вітчизняній юридичній науці, а також серед населення домінує більше інтуїтивне сприйняття цих понять, що здебільшого походить від зворотного, оскільки більшість населення України пам'ятає, що таке централізація. Проте значною перевагою в цьому випадку є лише бажання змін, що посилюється абсолютно незадовільним рівнем надання публічних послуг, розвитку місцевої інфраструктури тощо.

Загалом управління місцевими справами може здійснюватися двома способами: на основі призначення «згори» чиновниками державного апарату, які функціонують на місцях (місцеве управління); на основі самоврядування населення адміністративно-територіальних одиниць (місцеве самоврядування). Однак саме останнє закономірно вважається необхідною складовою демократичної системи управління суспільством, адже воно забезпечує управління значною частиною справ у місцевих територіальних одиницях на основі самоорганізації населення цих одиниць (територіальних об'єднань, громад).

Варто зазначити, що Європейська хартія місцевого самоврядування, яка була ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 р. та після набуття чинності стала частиною вітчизняного законодавства, визначає місцеве самоврядування як «право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ» [3, с.57]. Також Конституція України закріплює місцеве самоврядування як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (ст. 140). Зауважимо, що ці положення є правовим утвердженням принципу законності місцевого самоврядування. Крім того, положення законодавства України фактично забороняють органам місцевого самоврядування вирішувати питання, повноваження на розв'язання яких прямо не передбачене законом. Також із конституційних положень чітко випливає, що спосіб здійснення всіх повноважень органів місцевого самоврядування має бути визначений саме на рівні закону.

Такі приписи нівелюють цінність локального підходу до правового регулювання статусу органів місцевого самоврядування та локальної правотворчості загалом, фактично, позбавляючи його предмета правового регулювання. А варто зауважити, що однією із вимог Європейської хартії місцевого самоврядування є можливість пристосувати здійснення повноважень органами місцевого самоврядування до місцевих особливостей та потреб, адже саме у цьому і полягає цінність місцевого самоврядування [3, с.58].

Щодо українського законодавства, то сьогодні не існує процедури місцевого референдуму, не зважаючи на закріплення права на такий референдум в Конституції України у ст. 38. Безумовно, це є прогалиною вітчизняного законодавства, адже реальна Конституція має відповідати фактичній. Маємо ситуацію, коли формально таке право існує, а фактично його реалізувати неможливо. При цьому Європейська хартія місцевого самоврядування у ст. 5 встановлює, що зміни територіальних кордонів не можуть здійснюватися без попереднього з'ясування думки відповідних місцевих громад, можливо шляхом проведення референдуму, якщо це дозволяється законом [3, с.58]. Відповідно, в Україні можливість з'ясування думки місцевих громад шляхом референдуму відсутня.

Також важливим нормативно-правовим актом, який регулює питання місцевого самоврядування, децентралізації, є Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади (1980), яка набула чинності у 1981 р. (для України — 22 грудня 1993 р.).

Конвенція визнає за місцевими і регіональними органами влади право на співпрацю поза національними кордонами в межах їх внутрішньодержавних повноважень з питань створення органів транскордонного співробітництва між громадами, регіонального, міського та сільського розвитку, охорони довкілля, поліпшення діяльності підприємств громадського користування та комунального обслуговування, а також взаємної допомоги у надзвичайних ситуаціях. Вона включає моделі угод стосовно регіонального транскордонного планування, економічного розвитку, охорони навколишнього середовища [21].

Необхідно пам'ятати, що політична централізація для демократичних держав є небезпечною, оскільки за таких умов діяльність усіх органів влади у суспільстві залежить виключно від волі держави, а всі владні інституції в державі підпорядковані їй. Натомість, демократична держава намагається залучити громадськість до здійснення публічних функцій з метою оптимального задоволення всебічних потреб сучасної людини. У межах демократичної системи управління вважається, що місцеві проблеми доцільніше та ефективніше вирішувати не з центру за допомогою державних чиновників, які працюють на місцях, а передусім шляхом підтримки та активізації діяльності територіальних громад. Цінність місцевого самоврядування полягає в тому, що, будучи рівнем публічної влади, найбільш наближеним до людини, а отже, й найліпше обізнаним із повсякденними проблемами життєдіяльності мешканців територіальних об'єднань, воно може якнайкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг: соціальних, побутових, торгівельних, культурних, освітніх та ін. Саме тому, децентралізація влади на сьогодні є актуальною проблемою, яка потребує свого вирішення шляхом дослідження, аналізу та використання (з урахуванням національних традицій організації влади на місцях) досвіду країн з розвинутою системою місцевого самоврядування.

Основним важелем публічної влади на місцях є децентралізація виконавчої влади. За словами В. Карнауха: «Децентралізація означає «скасування» управління з одного центру та передачу повноважень з місцевого управління органам, наділеним відповідними самостійними повноваженнями, але в ієрархічному плані підпорядкованим центральній владі» [14, с.5], тобто перерозподіл функцій та повноважень від центрального управління.

На даний час в Україні існує достатньо проблем, котрі призупиняють цей процес. Основною причиною гальмування є відсутність чіткого законодавчого регулювання децентралізації, що призводить до неналежного виконання органами виконавчої та муніципальної влади завдань через відсутність виразної межі між їх функціями.

Також одними із передових проблем за словами О. М. Бабича є «відсутність достатньої податкової бази місцевого самоврядування, особливо в селах і селищах, яка була б спроможною забезпечувати надання базових послуг населенню; залежність регіонів від рішень центральних органів виконавчої влади» [1, с.203]. Одними із провідних аспектів гальмування також можна визначити недостатній рівень активності приватних осіб та інших недержавних організацій у процесі соціально-економічного розвитку та слабкий механізм участі громадян у вирішенні політичних питань.

Для ефективного введення децентралізації державного управління необхідне належне на законодавчому рівні правове регулювання з питань організації діяльності органів виконавчої влади, адміністративно-територіального устрою. Необхідно внести до Конституції зміни, які забезпечили б створення європейської моделі місцевого самоврядування, врегулювали б чинники, котрі впливають на такі сфери як бюджетна, податкова, освітня, земельна, політика охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, соціального забезпечення об'єднаних територіальних громад.

Однією із найгостріших на даний момент проблем можна назвати низький рівень життя населення. Найбільш критичним аспектом можна визначити соціально-економічний, котрий характеризується відсталістю ведення господарства, занепадом потенційно вагомих сфер економіки, зниженням активності соціуму. Необхідно побудувати ефективний інститут народовладдя, ввести закони для створення сучасної моделі поведінки громадянина, що забезпечить високий рівень соціально-економічної свідомості населення, який у свою чергу призведе до вирішення глобальних проблем від найдрібніших – місцевого рівня і аж до загальнодержавних. За О.В.Батановим: «Важливою особливістю місцевого самоврядування є реалізація місцевих інтересів» [2, с.52]. Громадянин повинен брати участь у вирішенні питань місцевого рівня, адже він є більш компетентним та свідомим у цій сфері і йому, як представнику від народу, близькі його проблеми та незадоволення. Отже, слід скерувати зусилля на побудову розвиненого громадянського суспільства в Україні.

Вагомим недоліком є нечітке розділення сфер діяльності між центральними органами виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Для ефективного виконання завдань слід дотримуватись принципу субсидіарності. За словами М.О. Багмета та О.Н. Євтушенка: «Принцип субсидіарності – це загальний принцип інституціональної організації влади і управління. Відповідно до цього принципу, питання, які можна вирішувати на низових рівнях управління, немає необхідності передавати нагору» [3, с.58]. Цей принцип давно став провідним у країнах Європейського Союзу, він є досить прогресивним, адже забезпечує миттєве виконання тих завдань, які на рівні держави потребували б попереднього розгляду. Принцип субсидіарності забезпечує стрімкий соціально-економічний та політичний прогрес.

Деякі корективи слід внести до базових законів: «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації», у яких повторюються групи повноважень, це викликає неабиякі суперечності та призводить до конфліктів. Зміни повинні вестися і до інших нормативно-правових актів. Особливу увагу слід надати законам, що стосуються укладення та розпорядження бюджетом. Великий резонанс та конфлікти викликані тим, що коштами розпоряджаються органи, котрі можуть представляти абсолютно протилежні інтереси суб'єктів. За принципом субсидіарності закон має бути відкорегований на користь муніципальної влади місцевого самоврядування.

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що у законодавчому регулюванні процесу децентралізації влади є досить багато недоліків. За словами В.В. Рильської: «Ці проблеми стосуються повноважень органів влади та їх ефективного здійснення. Політичні й економічні складові проблеми децентралізації державної влади і посилення органів місцевого самоврядування у вирішенні місцевих питань роблять проблему багатоаспектною та ускладнюють її вдале вирішення» [19, с.12]. Тому слід законодавчо підтримати створення громадянського суспільства, створити ефективну європейську систему врядування, забезпечити задоволення потреб громадян на найвищому рівні, через надання їм якісних адміністративних послуг, звичайно, спираючись на перші результати запровадженого в Україні е-урядування.

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи і аналізуючи основні тенденції щодо реалізації актуальної, але недовготривалої реформи децентралізації державної влади в Україні, слід зазначити, що якісна результативність щодо її виконання на цей час є недостатньою. І ось на які проблеми, на нашу думку, треба звернути увагу насамперед:

1) неврегульованість законодавства та правових ресурсів, відповідальності; окрім цього, відсутнє секторальне законодавство, яке необхідне для реалізації реформи (в соціальній сфері, освіті, охороні здоров'я, дерегулюванні, промисловості, агропромислового комплексу, сфері послуг, земельних відносин тощо);

2) основною проблемою є затримка відповідно до термінів прийняття законодавчих рішень, в першу чергу змін до Конституції України, що надалі перешкоджає процесу прийняття інших законодавчих та нормативних документів, необхідних для проведення реформи;

3) будь-які реформи в Україні необхідно проводити, виходячи із потреб та цілей суспільства, чіткого розуміння того, який результат і місце у світовому співтоваристві хоче досягти Україна, що потребує розробки та затвердження комплексної національної стратегії розвитку країни;

4) використання досвіду децентралізації влади, реформування, організації і функціонування місцевого самоврядування у країнах світу, зокрема Польщі, для імплементації в Україні є позитивним, але дискусійним; просте копіювання цих систем окремих країн світу не є доцільним, так як не враховує специфіку, індивідуальні особливості та наявний потенціал України та її регіонів;

5) доцільним є глибоке науково-практичне дослідження світового й українського досвіду, розробка і впровадження науково обгрунтованої власної системи децентралізації влади з урахуванням історичних, ідеологічних, культурних, соціальних, економічних, географічних та інших особливостей країни, при цьому, враховуючи кращі світові практики, які результативно можна використовувати.

Процес децентралізації є досить довготривалим та складним, але за допомогою адекватного регулювання українська держава здатна ефективно провести цю реформу, спираючись на досвід інших розвинених країн та цивілізаційні тенденції розвитку.

Список літератури.

1. Бабич О. М. Вдосконалення законодавства щодо забезпечення децентралізації виконавчої влади в Україні / О. М. Бабич. // Держава і право. – 2012. – №56. – С. 203.
2. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки / О. В. Батанов. // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – С. 52.
3. Багмет М. О. Базові принципи діяльності територіальних інститутів управління в контексті європейської хартії місцевого самоврядування / М. О. Багмет, О. Н. Євтушенко. // Наукові праці. – №56. – С. 57–58.
4. Борденюк В. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види) / В. Борденюк // Право України [Текст]. — 2005. — № 1. — С. 21—25.
5. Бребан Г. Французское административное право [Текст] / Г. Бребан. — М. : [б. и.], 1988. — С. 87.
6. Будник М. Децентралізація – як необхідна умова модернізаційних процесів у системі державного управління України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardu_o/2009_1/R_2/Budnik.pdf.
7. Ведель Ж. Административное право Франции [Текст] / Ж. Ведель. — М. : Прогрес, 1973. — 512 с.
8. Грицяк І. А. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація [Текст] / І. А. Грицяк. — К. : Вид-во УАДУ, 1997. — 487 с.
9. Грицяк І. Місцеве самоврядування України в історії і сучасності / І. Грицяк // Вісник УАДУ [Текст]. — 1996. — № 1. — С. 53—67.
10. Грицяк І. А. Проблеми теорії та практики державного управління та місцевого самоврядування [Текст]: матер. щоріч. наук.-практ. конф. професорсько-викладацького складу та слухачів Української академії державного управління (31 травня 1996 р.) / І. А. Грицяк. — К. : [б. в.], 1996. — С. 58.
11. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики [Текст] / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Факт, 2003. — 384 с.
12. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Текст] / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. — К., 2012. — 212 с.
13. Івлєєва Л. І. Деконцентрація і децентралізація публічної влади: розуміння категорії [Електронний ресурс] / Л. І. Івлєєва. — Режим доступу : <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8435/2/Ievleva.pdf>.

14. Карнаух В. Принципи організації публічно-владних відносин у місцевому самоврядуванні / В. Карнаух. // Політичний менеджмент. – 2005. – №5. – С. 5.
15. Коваленко А. Місцеве самоврядування: природа, ознаки, межі / А. Коваленко // Право України [Текст]. — 1997. — № 2. — С. 3—5.
16. Колишко Р. А. Децентралізація публічної влади: історія та сучасні тенденції розвитку / Р. А. Колишко // Вісник КНУ [Текст]. — 2003. — Вип. 27. — С. 198—204. — (Серія “Міжнародні відносини).
17. Матвієнко А. С. Політико-правові засади децентралізації влади в контексті адміністративної реформи в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 / А. С. Матвієнко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2010. — 23 с.
18. Махина С. Н. Сущность и системные характеристики политико-правовой категории «децентрализация» в современном демократическом государстве / С. Н. Махина // Государство и право [Текст]. — 2006. — № 7. — С. 27—30.
19. Рильська В. В. Механізм взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в аспекті децентралізації влади / В. В. Рильська. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. – №2. – С. 12.
20. Трофимова И. Н. Трансформация отношений центральной и местной власти в процессе децентрализации управления (опит европейских стран) [Электронный ресурс] / И. Н. Трофимова. — Режим доступа : http://ars-administrandi.com/article/Trofimova_2011_2.pdf.
21. Храмов В. О. Система територіальної організації державного управління та місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / В. О. Храмов. — Режим доступу : <http://kiev.convdocs.org/docs/92/index-22379.html?page=2>.
22. Цурканова І. О. Сутність та особливості централізації та децентралізації органів влади в Україні [Електронний ресурс] / І. О. Цурканова. — Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2012/197-185-13.pdf>.

References.

1. Babych, O.M. (2012), “Legislation improvement for decentralization of executive powering Ukraine”, *Derzhavaipravo*, № 56, p. 203.
2. Batanov, O.V. (2008), “Territorial community – the primary subject of municipal government in Ukraine: concepts and attributes”, *Visnyk Tsentral'noi vyborchoi komisii*, vol. 2, № 12, p. 52.
3. Bahmet, M.O. (2008), “The basic principles of the activity of territorial management institutions in the context to the European Charter of Local Self-Government”, *Naukovi pratsi*, № 56, p. 57-58.
4. Bordeniuk, V. (2005), “Decentralization of state power and local self-government: concept, meaning and forms (types)”, *Pravo Ukrainy*, № 1, p. 21-25.
5. Breban, G. (1988), *Francuzskoe administrativnoe pravo* [French administrative law], Moskva, Russia.
6. Budnyk, M. (2009), “Decentralization as a necessary condition for modernization processes in the system of public administration of Ukraine”, available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apdu_o/2009_1/R_2/Budnik.pdf. (Accessed 4 Sep 2015).
7. Vedel', Zh. (1973), *Administrativnoe pravo Francii* [French administrative law], Progres, Moskva, Russia.
8. Hrytsiak, I.A. (1997), *Derzhavne upravlinnia v Ukraini: tsentralizatsiia i detsentralizatsiia* [Public administration in Ukraine: centralization and decentralization], Vyd-vo UADU, Kyiv, Ukraine.
9. Hrytsiak, I. (1996), “Local government of Ukraine in the past and nowadays”, *Visnyk UADU*, vol. 8, № 1, p. 53-67.
10. Hrytsiak, I.A. (1996), “Problems of the theory and practice of public administration and local government”, Mater. schorich. nauk.-prakt. konf. Profesors'ko-vykladats'koho skladu ta slukhachiv Ukrain's'koi akademii derzhavnoho upravlinnia [Conference Proceedings of the Annual Scientific and Practical Conference of Teacher and Student Staff of the Ukrainian Academy of Public Administration], Kyiv, Ukraine, p. 58.
11. Aver'ianova, V.B. (2003), *Derzhavne upravlinnia: problemy administratyvno-pravovoi teorii ta praktyky* [Public administration: problems of administrative law theory and practice], Fakt, Kyiv, Ukraine.
12. Boryslavs'ka, O.M., Zaverukha, I.B., Shkolyk, A.M. (2012), *Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid i evropejs'kykh krain ta perspektyvy Ukrainy* [Decentralization of public authority: experience of European countries and prospects for Ukraine], Tsentr polityko-pravovykh reform, Kyiv, Ukraine.
13. Ivlieieva, L.I. (2016), “Deconcentration and decentralization of public authority: understanding the category”, available at: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8435/2/Ievleva.pdf>. (Accessed 11 Feb 2019).
14. Karnaukh, V. (2005), “Principles of public-power relations organization in local self-government”, *Politychnyj menedzhment*, № 5, p. 5.
15. Kovalenko, A. (1997), “Local government: notion, characteristics, boundaries”, *Pravo Ukrainy*, vol. 15, № 2., p. 3-5.
16. Kolyshko, R.A. (2003), “Decentralization of public power: history and current tendencies”, *Visnyk KNU*, vol. 27, p. 198-204.
17. Matviienko, A.S. (2010), “Political and legal principles of power decentralization in the context of administrative reform in Ukraine”, Ph.D. Thesis, Political sciences, V.M. Korytsky Institute of state and law of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

18. Makhyna, S.N. (2006), "The notion and system characteristics of the political and legal category "decentralization" in a modern democratic state", *Hosudarstvo y pravo*, № 7, p. 27-30.
19. Ryl's'ka, V.V. (2014), "Mechanism of local executive authorities and local self-government bodies cooperation in the aspect of power decentralization", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, №2, p. 12.
20. Trofimova, I.N. (2011), "Transformation of central and local authorities relations in the process of management decentralization (European countries experience)", available at: http://ars-administrandi.com/article/Trofimova_2011_2.pdf.(Accessed 11 Feb 2019).
21. Khramov, V.O. (2012), "System of territorial organization of state administration and local self-government", available at: <http://kiev.convdocs.org/docs/92/index-22379.html?page=2>.(Accessed 11 Feb 2019).
22. Tsurkanova, I.O. (2012), "The notion and peculiarities of authorities centralization and decentralization in Ukraine", available at: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2012/197-185-13.pdf>.(Accessed 11 Feb 2019).

Стаття надійшла до редакції 14.02.2019 р.